

Milan Tomšič:

Dve Veliki nóči.

I.

Mehki solnčni žarki prvih pomladanskih dni seva'jo skozi srednje velika okna domače hiše v prazno sobico poko'ne babice. Svetle štirioglate lise na steni, predeljene s senco okvirjev šip, kažejo zateglo obliko okna, skozi katero je babica gledala toliko let cvetočo lipo pred hišo, zelene travnike, rodovitna polja, široko belo cesto in železniško progo, po kateri se je vedno pripeljal njen ljubljenec, njen vnuk. Kako je štela dneve in ure do njegovega prihoda! Kako je takrat urejevala stole okrog mize, brisala prah po mali sobici in snažila šipe v oknih! Že teden prej je pripravljala posteljo, kjer bo on spal. Nakupila je najboljših jabolk in debelih pomaranč, da bo imel kaj priboljška, ko pride iz mesta domov. Kako svečano se je zdelo babici vsekdar to snidenje! Kako kratki so ji bili tudi dnevi, ko je sedel njej nasproti mladeniški vnuk, ji pripovedoval, kako je v šoli, v mestu in na stanovanju. Vse je hotela babica vedeti, vse jo je zanimalo, in srečna je bila, ko je premišljala, da je čakala leto, ko bo Milan dokončal svoje študije in bo nastopil službo.

»Nisem mislila,« je rekla, ko sta sedela z Milanom pri mizi na veliko soboto, »da bom čakala še to pomlad. Skora/ celo zimo sem bolehala in ležala v postelji. Pa Marija z Zaplaza, ki sem se ji zaobljubila, da jo obiščeva v velikih počitnicah, me je uslišala.«

Solza veselja in ginjenosti je kanila babici z oči na njeno temno krilo....

»Poglejte babica, kako lepo raste vrtnica v lončku na oknu, ki sem jo lani vsadil! Gotovo se razcvete, še preden bodo velike počitnice,« prekine Milan otožne misli starkine. Tesno je postajalo namreč tudi njemu pri srcu, in globok vzdih se mu je izvil iz mladih prsi, ker je slutil, da se bo moral mogoče kmalu ločiti od ljubljene babice.

»Dovolite, babica, da obiščem sosedovega Janeza, sicer mi zameri, ako se še danes ne oglasim pri njem. Vrnem se kmalu in še pred mrakom bom zopet pri vas.«

»Le pojdi Milan, saj razvedrila je treba tudi tebi, in pri mladih ljudeh ga najdeš lažje ko pri meni, ki stojim že z eno nogo v grobu.«

Milan vzame klobuk pa odhiti skozi vrata na poljsko pot, ki je peljala med domačimi in sosedovimi njivami. Gredé je premišljal otožno prihodnost, ki se ji skoraj ne more izogniti.

»Rajši umrjem sam!« si dé in sebi v tolažbo pristavi: »Morda pa vendar še ne bo tako kmalu —? Prestala je hudo zimo in sedaj, ko se vrača poletje v deželo, okreva do dobra!« Premišlja vse načine, samo da odžene od sebe spomin na babičino smrt.

Fa kaj bo potem on? Brez drage mu babice! Bila mu je druga mati. Še preden se je zavedel, ga je vzela k sebi, skrbela zanj, ga ljubila in učila, da ni prav nič pogrešal prave matere, ki mu jo je Bog vzel tako zgodaj. Zdelo se mu je, da bi ne bilo mogoče, preboleti te izgube.

Svečano velikonočno potrkavanje domačih zvonkov, ki so zvonili ob poti, ter jih nese babici, ki ga je hitro krene proti domu, natrga v naglici nekaj zvončkov, ki so zvonili ob poti, ter jih nese babici, ki ga je že komaj čakala. Čuti, da mu je pri nji še najboljše.

II.

Posijala je potem že šesta Velika noč k babici v sobico, odkar je nastopil Milan službo v trgu. Beli liličnjaki so jedva razvili svoje belobaržunaste cvetove, ki so zvedavo gledali skozi okno v mladi svet. Male rožnatordeče vrtnice v zelenih lončkih, Milanove ljubljenske, so na vseh poganjkih razprle nežna krilca, se dotikale druga druge z glavicami, kot bi si šepetale nekaj na uho. Še róženka v svetlozeleni obleki, na nasprotnem oknu, je vonjala tako prijetno po sobici, ko da pričakuje visokega gosta.

Gojiteljica teh cvetic, onemogla babica, pa je ležala na bolniški postelji. Mirno je gledala z motnimi očmi proti oknu. Njene suhe, vele roke so se večkrat dvignile in polagoma zopet zdrknile na odejo. Videti je bilo, ko da želi še pobožati njega, ki ga je pestovala, prekriževala mu gladko čelo, česala mu goste svetle lase, ga objemala in skrbela zanj, dokler ji niso pošle zadnje moči. Smehljaj okrog njenih udrtih ust je bil odsev njene plemenite duše, in sivi lasje, pritisnjeni ob zgubančeno čelo in ob sencih, so ji bili kot srebrn nakit. Vdano in zadovoljno je starica čakala trenutka, ko jo pokliče večni Gospod k sebi. Vzdihovala in tožila ni nič, saj ji je lajšala vso bol zavest, da je Milan preskrbljen in da bo lahko živel brez nje.

Skoraj se je že nagnilo zlato velikonočno solnce proti zatonu, le rdeč oblaček ga je še držal nad vijoličastim gričevjem, ko je lahno pridrčal vlak po dolenski progi v tiho vas, kjer je bivala babica. Malo potnikov je izstopilo na postaji, saj veliki teden se vaščani ne vozijo radi naokoli — doma je namreč dosti opravila za praznike.

Hitrih korakov stopa od kolodvora po cesti proti vasi mladenič, oblečen v dolgo črno suknjo in s go-

sposkim klobukom na glavi. Ozira se nič naokoli, niti se ne razgovarja, le tu in tam se odkrije komu, ki ga pozdravi. Pred zadnjo hišo v vasi se ustavi. V veži pa ga pozdravi prijatelj, sosedov Janez, z gorkim sočutjem. Pové mu z drhtečim glasom žalostno novico, da je dopoldan umrla draga, ljubljena babica.

Ali bi šli radi na izlet?

Radi! — Pa kam? — In kako? — V Ljubljano, na Bled in še kam drugam? Ali peš ali z vozom po cesti ali celó z železnico?

In čemu? Izlet ne sme biti samó postopanje. Tudi ne samó posedanje po gostilnah. Na izlet gremo, da spoznamo svojo domovino in njeno lepoto. Nikakor ne zadostuje, če poznamo samo planke na domačem vrtu, ali da vemo samo za tiste kraje, ki so pol ure daleč od nas. Pesem pravi:

Ta ni možak, ta ni za rabo,
kdor tujih videl ni ljudi.

Pri železnici pa vedó, da taki potniki, kakor ste vi, niso preveč petični. Zato so pa tako dobri, da radi znižajo učencem vožnjo za 75 odstotkov vselej, kadar napravijo šolarji pod vodstvom svojih učiteljev poučne izlete ali potujejo v skupinah najmanj po 10 oseb vzajemno spoznavat in proučevat državo. Za 75 odstotkov; ali veste, koliko je to? To se pravi: kjer bi drugi plačali 20 Din, plačajo učenci samo pet Din, mesto 10 Din samo 2 Din 50 p — torej samo eno četrtno tega, kar plačajo drugi.